Examen HAVO

2019

tijdvak 1
dinsdag 7 mei
07.30 - 10.30 uur

Geschiedenis

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 30 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 65 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Staatsinrichting

2p **1** Verklaar vanuit twee verschillende uitgangspunten waarom de Nederlanders rond 1580 in het Caribisch gebied zijn beland.

Gouverneurs, gezaghebbers, hoge ambtenaren en militairen in de voormalige Nederlandse Antillen waren altijd Europese Nederlanders.

2p **2** In welk jaar is dit veranderd? Noteer de letter van je keuze en licht je antwoord toe.

a 1917
b 1954
c 1962
d 1969

In Nederland hadden in 1848 belangrijke staatsrechtelijke veranderingen plaatsgevonden. Nederland kreeg een nieuwe grondwet die de basis legde voor de tegenwoordige parlementaire democratie.

2p **3** Noem de twee meest ingrijpende wijzigingen daarin.

Gebruik bron 1.

3p **4** Leg uit welke rol deze drie personen hebben gespeeld in de totstandkoming van het Statuut.

3p **5** Geef drie redenen waarom de ERNA in 1951 voor de eilandsbesturen, in hun streven naar meer zelfstandigheid, geen aanvaardbare oplossing heeft gebracht.

1p **6** Welke bewering over klassieke grondrechten is juist?

A De grondwet bevat tegenwoordig alleen nog maar klassieke grondrechten.
B De klassieke grondrechten zijn eigenlijk plichten die de overheid aan de burgers oplegt.
C De meeste klassieke grondrechten zijn eerder vastgelegd dan de sociale grondrechten.
D De overheid wordt dankzij de klassieke grondrechten beschermd tegen de burgers.

Sint Maarten en Curaçao worden rechtsstaten genoemd.

2p **7** Noem drie kenmerken van een rechtsstaat.

Een democratie kan niet goed functioneren zonder dat er voldaan is aan een aantal sociale voorwaarden.

3p **8**
- Noem drie sociale voorwaarden waaraan voldaan moet worden om een democratie goed te laten functioneren.
- Leg een ervan uit.

De Staten hebben een aantal parlementaire rechten, zoals:

a recht van amendement
b recht van interpellatie
c budgetrecht
d recht van enquête

Hieronder staan omschrijvingen van de hierboven genoemde rechten van het parlement:

1 Het recht om een onderzoek in te stellen naar het optreden van de overheid in een bepaalde zaak.
2 Het recht om een minister ter verantwoording te roepen.
3 Het recht om de begroting van de regering goed of af te keuren.
4 Het recht om wijzigingen in een wetsvoorstel voor te stellen.

2p **9** Welk recht (letter) past bij welke omschrijving (nummer)?
Noteer alleen de letters en de daarbij passende nummers.

Gebruik bronnen 2 en 3.

In de grondwet van de meeste democratische landen staan klassieke en sociale grondrechten. Maar die grondrechten hebben er niet altijd in gestaan.
De twee bronnen laten situaties zien die geleid hebben tot het invoeren van bepaalde sociale grondrechten.

2p **10** Noem per bron het grondrecht waartoe de situatie in die bron geleid heeft.

Het oproer van 30 mei 1969 zorgde voor positieve gevolgen op sociaal-economisch gebied.

3p **11**
- Geef drie positieve gevolgen aan op sociaal-economisch gebied.
- Verklaar de stelling van critici die zeggen dat de politieke situatie door het oproer verslechterde.

1p **12** Wat voor type weekblad was Vitó politiek gezien?

A links-liberaal.
B links-progressief.
C rechts-liberaal.
D rechts-progressief.

In1993 werd een belangrijk referendum gehouden op de Nederlandse Antillen.

2p **13** Geef aan wat de inzet en de uitslag van het referendum was.

Fruytier geeft aan dat de onduidelijke bestuurlijke structuur van de Nederlandse Antillen een goed democratisch bestuur stoorde.

1p **14** Geef aan waarom Fruytier van een onduidelijke bestuurlijke structuur spreekt.

Op de eilanden die de Nederlandse Antillen vormden, was de politieke cultuur sterk naar binnen gericht.

2p **15** Wat is de benaming van deze cultuur en wat is het doel ervan?

Internationale betrekkingen en oorlogsvoering

"Sophie, liefje! Sophie, liefje! Ga niet dood! Blijf leven voor onze kinderen!" Met deze woorden reageerde de troonopvolger Franz Ferdinand van de Oostenrijk-Hongaarse dubbelmonarchie toen hij en zijn vrouw dodelijk geraakt werden. Men neemt aan dat deze moord de aanleiding vormde voor de Eerste Wereldoorlog. Binnen vijf weken na deze moord brak een wereldoorlog uit.

De volgende gebeurtenissen die tot de Eerste Wereldoorlog geleid hebben, staan in willekeurige volgorde:

1 De Servische nationalist, Gavrilo Princip, vermoordt de Oostenrijks-Hongaarse troonopvolger.
2 Duitsland verklaart de oorlog aan Rusland en Frankrijk.
3 Duitsland valt België binnen.
4 Servië weigert het ultimatum van Oostenrijk-Hongarije te aanvaarden.
5 Engeland verklaart de oorlog aan Duitsland.
6 Oostenrijk-Hongarije verklaart de oorlog aan Servië en Rusland mobiliseert troepen langs de grens van Duitsland en Oostenrijk-Hongarije.

2p **16** Zet deze gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Gebruik bron 4.

In de bron worden bepaalde ideeën van Hitler weergegeven.

2p **17**
- Welk algemeen kenmerk van leven/opvoeding in een totalitaire staat wordt hier beschreven?
- Hoe wil Hitler specifiek invulling geven aan dit kenmerk, volgens de informatie in de bron?

Gebruik bron 5.

De Amerikaanse president Woodrow Wilson overhandigt een 'olijftakje' aan de vredesduif.

2p **18** Leg uit met behulp van de twee beeldelementen wat de tekenaar met deze prent wilde zeggen.

Gebruik bron 6.

2p **19** Leg het verband uit tussen prent A en prent B van bron 6.

Wat de 'Sociale Revolutie' betreft, bestaat er een verschil tussen het Marxisme en het Marxisme-Leninisme.

2p **20** Leg dit verschil uit.

In 1936 trok Duitsland met zijn leger de gebieden binnen die links van de Rijn liggen en na 'Versailles' gedemilitariseerd waren. Groot-Brittannië en Frankrijk deden niets hiertegen. De remilitarisering van het Rijnland was een ernstige inbreuk op het Verdrag van Versailles en het Verdrag van Locarno.

4p **21** Leg uit:
- wat het Verdrag van Locarno inhield;
- waarom Groot-Brittannië niet reageerde;
- waarom Frankrijk niet reageerde;
- welk ander internationaal conflict de vroegere geallieerden bezighield.

Het Verdrag van München van 1938 kan worden beschouwd als het hoogtepunt, maar ook als het dieptepunt in de internationale diplomatie.

2p **22** Beredeneer waarom het als een hoogtepunt en tegelijkertijd als een dieptepunt kan worden beschouwd.

Gebruik bron 7.

3p **23** Leg uit:
- wat de kunstenares wilde aangeven met deze tekeningen;
- (zonder bron) wat de oorzaak was van de situatie die door tekeningen wordt uitgebeeld;
- (zonder bron) hoe het probleem werd verholpen.

De volgende gebeurtenissen staan in willekeurige volgorde:

1 Het pact tussen Duitsland en Mussolini
2 Het Molotov-Ribbentroppact
3 De Anschluss van Oostenrijk
4 De Duitse inval in Nederland
5 De Neurenberger wetten
6 De Duitse aanval op de Sovjet-Unie

2p **24** Zet deze gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Een bewering:
De oorlog die uitbrak op 1 september 1939 begon als een Europees conflict dat pas in 1941 uitliep op een Wereldoorlog.

2p **25** Ondersteun deze bewering door:
- aan te geven waarom de eerste twee jaren deze oorlog vooral een Europees conflict was;
- de gebeurtenis te noemen die er een Wereldoorlog van maakte.

Gebruik bron 8.

2p **26** Leg een oorzaak-gevolgrelatie tussen de informatie in de bron en het Chinezenincident.

In 1968 sloten de lidstaten van de Verenigde Naties het non-proliferatie verdrag. In dat verdrag maakten de vijf landen die met alle zekerheid atoomwapens hadden belangrijke afspraken.

3p **27**
- Welke vijf landen waren dat?
- Welke drie afspraken werden er gemaakt?

Op 1 oktober 1949 werden de Amerikanen zeer bezorgd vanwege een gebeurtenis in Oost-Azië.

2p **28**
- Geef aan om welke gebeurtenis het ging en waarom de Amerikanen daar zo bezorgd over waren.
- Verklaar waarom de Amerikaanse bezorgdheid na 1956 veel minder werd.

De politiek van Gorbatsjov had twee grote politieke gevolgen in de Russische 'cordon sanitaire'.

2p **29** Noem die twee politieke gevolgen.

Op 25 december 1991 hield de Sovjet-Unie op te bestaan.

2p **30**
- Noem wat ervoor in de plaats kwam.
- Leg uit hoe de vertegenwoordiging van de voormalige Sovjet-Unie in de Verenigde Naties geregeld werd.

Bijlage HAVO

2019

tijdvak 1
dinsdag 7 mei
07.30 - 10.30 uur

Geschiedenis

Bronnenboekje

Staatsinrichting

bron 1

Uit: https://tag/in-memoriam/page/25/

Dr. Efraïn Jonckheer

Uit: https://greenviewcuracao.com/-historic/

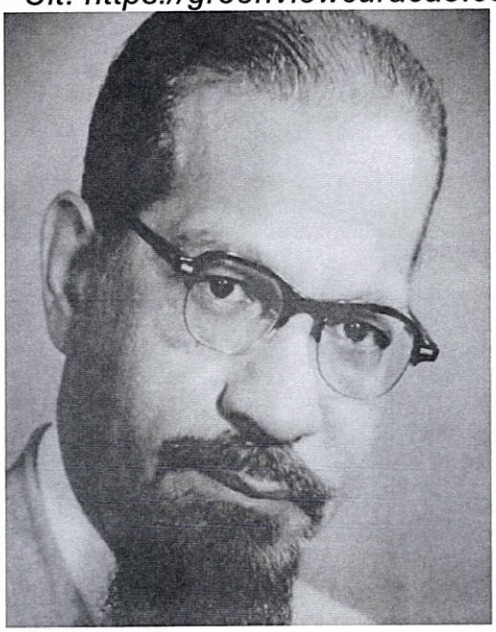

Dr. Moises Frumencio da Costa Gomez

Uit: https://historiek.net/koningin-wilhelmina-der-nederlanden-1880-1962/113/

Koningin Wilhelmina

bron 2
Uit: Nationaal Archief Curaçao, nationaalarchief.cw

bron 3
Uit: 30 mei 1969 - Nationaal Archief Curaçao, nationaalarchief.cw

<u>Vertaling teksten:</u>
Nos kier Om……. pa nos famianan: Wij willen Om……. voor onze families
Nos mester di 7% di oumentu: Wij hebben 7% salarisverhoging nodig
Wescar ta na Welga: Wescar is aan het staken
Protecion contra retiro: Bescherming tegen ontslag
Nos kier fl 3.25 pa A lasser, fl. 2.75 pa B ……., fl 2. pa C …….: Wij willen voor A lasser fl 3.25, B ……. fl. 2.75, C ……. fl 2.

bron 4
Uit: Historisch Perspectief, Boek 1, J. Knigge

Hitler in 1937:
"Er zijn nu eenmaal oude sufferds, waar niets meer van te maken valt. Maar wij maken ons meester van hun kinderen! Wij voeden de kinderen op om nieuwe Duitse mensen te worden. Als ze 10 jaar oud zijn, nemen wij hen en maken er een gemeenschap van. Als ze 18 jaar zijn, laten we ze nog niet met rust. Op die leeftijd worden ze lid van de SA of van het Arbeidsfront; dan brengen we hen over in de Arbeidsdienst en dan komen ze twee jaar in het leger."

bron 5
Uit: https://www.fotolibra.com/gallery/1024256/us-president-wilson-giving-the-dove-of-peace-an-olive-branch-labelled-league-of-nations/

De vredesduif (de duif met een olijftakje in zijn snavel) is een internationaal symbool voor en de personificatie van vrede.
League of Nations = De Volkenbond.

bron 6

A: Uit: www.Google images *B: Uit: www.pinterest.com*

A	**B**
Het 'Duivelspact' tussen Nazi-Duitsland en de Sovjet-Unie, gedateerd 23 augustus 1939.	1941, Hitler tegen Stalin: "Vergeef me kameraad, maar het leek me zo'n goede kans!"

bron 7

Uit: http://www.kettererkunst.de/kunst/kd/details.php?obnr=.....

Deze tekeningen van Käthe Kollwitz zijn gemaakt in 1924.
Titel tekening 1: Deutschlands Kinder hungern.
Vertaling: De kinderen van Duitsland lijden honger.
Titel tekening 2: Brot! *Vertaling*: Brood

bron 8
Uit: Amigoe, 14 mei 2018

"(...) Deze arbeiders van Chinese komaf werkten in de Tweede Wereldoorlog op de olietankers van de Shell, die regelmatig onder vuur werden genomen door de Duitsers.
Het werk dat zij deden, werd als gevaarlijk beschouwd."